

Ahmet Kutsi Tecer'in Şiirlerinde Yaşam ve Ölüm

ÖĞR. GÖR. DR. YILDIRAY BULUT*

Öz

Ahmet Kutsi Tecer Türk edebiyatına kazandırdığı pek çok eserle adını unutulmaz sanatkârlar arasına yazdırmış önemli bir kişiliktir. Çalışmalarının genelinde Anadolu'ya ve Anadolu'nun sesini duyurmaya odaklanmış olan Tecer, halkı ve halk kültürünü sanatının her noktasında incelemeyi görev bilmiştir. Halkın yaşadığı acı, sevinç ve diğer türlü duygular, onun eserlerinde kendini açıkça göstermektedir.

Tecer, eserlerini yazarken herkesin kendinden bir parça bulmasını hedeflemiştir. Bu sebeple eserlerinde yaşam-ölüm, mutluluk-hüzün, doğal güzelliklerin övgüsü-içinde bulunulan mekândan kaçış isteği gibi tezat anlamlar içeren kavramlar bir arada yer alır. Çünkü o, eserlerinde bütün insanlığa seslenmek gayesindedir ve insanların hayatında bu kavramların her biri farklı farklı zamanlarda yer alır. Söz konusu kavramların en kapsayıcı olanları ise yaşam ve ölümdür. Yaşam ve ölüm her insanın bir şekilde karşılaşacağı durumlardır. Yaşama sıkı sıkıya bağlı olan Tecer, ölümü de yaşamın bir parçası sayar ve insanlara hem anı yaşamayı hem de ölümü unutmamayı öğütler. Her türlü duygu yaşamda kendine yer bulur. Yaşamın ve dolayısıyla duyguların da sonu ölümdür.

Bu çalışmada Ahmet Kutsi Tecer'in şiirleri incelenecek ve bu şiirlerdeki yaşam ve ölüm kavramlarının nasıl ele alındığı üzerinde durulacaktır.

Anahtar Sözcükler: Ahmet Kutsi Tecer, Tem, Şiir, Yaşam, Ölüm.

LIFE AND DEATH IN AHMET KUTSİ TECER'S POEMS

Abstract

Ahmet Kutsi Tecer is an important personality who has written his name among unforgettable artists with many works he contributed to Turkish literature. Tecer, who focused on Anatolia and Anatolia's voice throughout his works, took it as his duty to prioritize the people and folk culture in every aspect of his art. The sorrow, happiness and other kinds of emotions experienced by the people are clearly manifested in his works.

While writing his works, Tecer aimed for everyone to find a piece of himself/herself in them. For this reason, in his works, concepts that contain contradictory meanings such as life-death, happiness-sadness, praise of natural beauties-the desire to escape from the place we live in, take place together. Because he aims to address all humanity in his works, and each of these concepts takes place at different times in people's lives. The most comprehensive of these concepts are life and death. Life and death are situations that every person will encounter in some way. Tecer who is strictly attached to life, regards death as a part of life and advises people to live in the moment and not to forget death. All kind of emotions find their place in life. The end of life, consequently the end of the feelings is death.

* Bartın Üniversitesi, yildiraybulut@hotmail.com, orcid: 0000-0003-3555-4487
Gönderilme Tarihi: 25 Ocak 2021 Kabul Tarihi: 5 Nisan 2021

In this study, Ahmet Kutsi Tecer's poems will be examined and how the concepts of life and death in these poems are handled will be emphasized.

Keywords: Ahmet Kutsi Tecer, Theme, Poem, Life, Death.

Giriş

Ahmet Kutsi Tecer, sanat hayatı boyunca sadece şiirle ilgilenmemiş, tiyatro oyunları yazmış, çeşitli araştırmalar, derlemeler yapmış ve halk bilimine yıllarını adanmış önemli bir sanatçımızdır. Tecer, Behçet Necatigil'in *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü* adlı eserindeki bilgilere göre bu uğraşların yanı sıra "edebiyat öğretmenliği", "talebe müfettişliği", "Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu üyeliği", "milletvekillik" ve "kültür ataşeliği" gibi önemli görevlerde de bulunmuştur (2007, s.412). Yazı hayatına yaklaşık elli yılını veren Tecer'in bu bakımdan çok çalışkan bir halk adamı olduğunu ifade etmek yanlış olmayacaktır.

1923-1940 yılları arasındaki şairleri tasnif ederken Ahmet Kutsi Tecer'i memleket edebiyatının, "folklor unsurlarını şiire taşıyanlar" (2008, s.48) grubuna dâhil eden İnci Enginün, "Halk edebiyatı ve halk kültürüne ilgi, öğretmen şairler vasıtasıyla büyük bir yaygınlık kazanmış, sonraki nesillere de aktarılmıştır." (2008, s.48-49) der. Nurullah Çetin ise Tecer ile ilgili olarak "Onun yönetiminde 'halka doğru' ilkesinin Türk halk kültürünü kentli aydın kesime aktarma boyutu ağırlık kazanmaya başladı. Halk edebiyatı, sanatı, folkloru ve müziği daha fazla yer ve önem kazanmaya başladı." (2019, s.171) ifadelerini kullanır. Gerçekten de Ahmet Kutsi Tecer'in sanat hayatındaki en önemli hedeflerinden biri, belki de birincisi, halkın gerçek hayatını aktarmak ve o hayata ayna tutmaktır. Mustafa Baydar'ın *Hayat* dergisinde 1957 yılında kendisi ile gerçekleştirdiği bir söyleşide yazar, bu durumu şöyle beyan eder:

"Folklor mahsullerinden ifade, kelime hatta duyuş olarak şiirime geçen unsurlar pek çoktur. Ama benim yapmak istediğim, şiirin sınırını da geçerek hikâye, roman, tiyatro alanlarında halkın gerçek hayatına inmekti. Folklor bu işte kılavuzumdu." (Baydar, 2017, s.64)

Nurullah Çetin'e göre Tecer'in "İlk şiiri 'Gölgesinde Oturduğum Ağaç'¹ tır. (...) Şiiri asıl olarak 1930'lu yıllarda önem kazanmış olup şiiri türündeki ürünleri '*Şiirler*' (1932) adı altında toplandı. Daha sonraki şiirlerini kitaplaştırmadı. Bütün şiirleri daha sonra başkaları tarafından toplandı." (2019, s.173).

Nurullah Çetin Tecer'in şiirinin iki dönem halinde incelenmesi gerektiğini ifade eder. İlk dönem şiirlerinde Baudelaire havasının sezildiği, Necip Fazıl ile bir söyleyiş benzerliği olduğu açıklanır. Bu dönemde şiirlerin daha fazla bireysel konuları içerdiği, sonraları ise Anadolu insanının hayatına ve sıkıntısına yer verildiği ifade edilir. Tecer'in, şiirlerinin ikinci döneminde Türk halk edebiyatına sıkı sıkıya bağlandığı ve daha çok sosyal konulara ağırlık verdiği görülmektedir. Ancak şiirinin her iki döneminde de bireysel konulardan vazgeçmediği bilinmelidir (2019, s.172).

Yaşar Şimşek ise Tecer'in şiirlerinde ele aldığı temalar hakkında şunları söyler:

"İlk şiirlerinde döneminin genel anlayışı doğrultusunda aşk, ölüm, yalnızlık ve hüznün gibi temaları işleyen Tecer, Sivas'ta halk kültürünün zengin kaynaklarını tanıdıktan sonra biraz da dönemin havasına uygun tarzda sosyal konular etrafında yoğunlaşmıştır." (Şimşek, 2018, s.4910)

Mustafa Özbacı, Tecer'in şiirleri üzerine yaptığı incelemede, bu şiirlerin muhtevaya ait özelliklerini şu şekilde tasnif etmiştir: Aşk ve Sevgi, Hayat, Yaşlılık ve Ölüm, Tabiat Güzellikleri ve Tabiat Sevgisi, Yaşama Sevinci, Uzak Diyarlara Duyulan Özlem, Yalnızlık ve Gurbet Duygusu, Yurt ve Toprak Sevgisi, Yiğitlik ve Kahramanlık Duygusu, Yoksul ve Çaresiz İnsanlar, Çocuk ve Anne (2007, s.8).

¹ Bu şiir, Leyla Tecer tarafından hazırlanan "Ahmet Kutsi Tecer Bütün Şiirleri" adlı kitapta "Gölgesinde Oturduğum Ağaç ve Ben" adıyla takdim edilmektedir. (Tecer, 2009, s.21)

Görülmektedir ki Tecer'in şiirleri muhteva bakımından oldukça geniş bir kapsama sahiptir. Hem bireysel hem de sosyal konulara şiirlerinde rastlamak mümkündür. Yaşamda karşılaşılabilecek her türlü duygu, onun şiirlerinde kendine yer bulmaktadır. Çünkü Tecer halk için, halka doğru yazan bir kişidir ve halkın yaşayışında gerçekleşen ne varsa bunları yazdıklarının muhtevasına dâhil etmeyi amaçlamıştır. Bireysel duygularını saklamakta bir sakınca görmemiş ve iç dünyasını olduğu gibi okuruna açmayı hedeflemiştir. "*Tecer bütün insanlara kucak açmış, sevecen bir insandır.*" (Özbalcı, 2007, s.177) Halkın yani halkı oluşturan her insanın hayatı, onun şiirlerinin odak noktasıdır. Yaşam-ölüm, mutluluk-hüzün ve diğer pek çok tezat kavramın insan hayatında bir aradadır. Bu kavramlar birbirinden ayrı düşünülemez. Tecer'in şiirinin bütün muhtevası işte bu bağlamda düşünülmelidir. Örneğin onun hayattan zevk aldığı, insanlara yaşama sevinci aşıladığı şiirlerinin yanı sıra ölüm karşısında kaderci ve teslimiyetçi bir anlayış gösterdiği şiirleri de bulunmaktadır.

Bu çalışmada, Tecer'in şiirlerindeki muhtevalardan olan ve şiirlerinde önemli bir yer tutan yaşam ve ölüm kavramları incelenecektir.

Ahmet Kutsi Tecer'in Şiirlerinde Yaşam ve Ölüm

Tecer ilk yazısını 1919 yılında yazar. Coşkun'a göre "1919 yılında yazdığı ilk yazısında "*Ömrümün sonuna kadar Anadolu'yu dinleyeceğim ve onun sesini dinletmeye çalışacağım.*" diyen şair memleketçi şiir çizgisinden hiç sapmaz." (2015, s.96) Buradan şu sonuca varılabilir: Şairin hayat ve sanat görüşünde memleket ve insan çok önemli bir yer tutmaktadır. O, memleketindeki bütün insanlar mutlu olsun ve muhtemel sıkıntılardan kurtulsun ister. Özellikle türlü mücadelelerden geçmiş olan Anadolu insanına, bu bakımdan telkinlerde bulunmuştur. Karanlıktan sonra aydınlığın geldiğini, yaşanan nice ölümlerin ardından yeni canların filizleneceğini hatırlatmıştır.

Tecer, insanı odak noktası olarak belirlediği şiirlerinde çoğu zaman yaşam ve ölüm kavramlarını bir arada kullanmayı tercih etmiştir. Bu kavramlara bireysel bir açıdan bakmak yerine çoğunlukla tüm insanlığı kapsayacak şekilde bakmayı ve o şekilde hitap etmeyi denemiştir. Tecer, verdiği her üründe, şiir olsun, tiyatro oyunu olsun ya da deneme olsun, insana ulaşmaya çalışmaktadır. Bunu bazen eğitmek amacıyla bazen de içindekileri olduğu gibi paylaşmak amacıyla yapar. Bu sayede insan, onun yazdıklarında kendinden parçalar bulacak ve arzu edilen yaşam kalitesine ulaşacaktır. Onun pek çok şiirinde yaşama dair, umut dolu ayrıntılara rastlanmaktadır. Özbalcı'ya göre:

"Geleceğe ümitle bakmanın, yaşama sevincinin, neşe ve mutluluğun dile getirildiği şiirlerinde Tecer'in, ana çizgileri ile karamsarlığı, ümitsizliği, yalnızlığın getirdiği sıkıntıları bir yana bırakarak, hayata sıkı sıkıya sarılmayı, her gelen günü dolu dolu yaşamayı telkin ettiği görülür." (Özbalcı, 2007, s.176).

Örneğin *Tabiat Odam* şiirinde:

"Her sabah neşeyle uyanan bir eş,
Koynumda güneş.
Dallarda ötüşen kuşlar kabilem,
Bilmezler elem." (Tecer, 2009, s.17)

diyene şair, kırlarda yaşamayı isteyen ve yılın bütün aylarının her halini seven bir yapıdadır. Mevsim ve gün ayırmaz. Tabiat onun için âdeta içinde rahatça yaşanabileceği bir oda gibidir. Yaşamdan keyif almayı bilen bir insan için saraya, keheşana gerek yoktur. Doğa, insanın en büyük dostlarından bi-

ridir. Yağmuru hemşiresi, rüzgârı da kardeşi olarak gören şair, yaşamı öncelediği bu şiirinin son kısmında, ölse bile bu ölüm karşısında insanların yas tutmamasını ve kefen niyetine çimenleri, çiylere ve yosunları tercih edeceğini ifade eder. Burada ölüme karşı huzurlu bir bakış açısı vardır. Görüldüğü üzere “Tabiat Odam” şiiri, içinde hem yaşamı hem de ölümü barındırır. Çünkü yaşamda bu iki kavram yan yanadır ve asla birbirinden ayrı düşünülemez. “Kır Uykusu” şiirinde doğa, yine şairin en huzur bulduğu ortamların başında gelmektedir. Kırılarda yazın uyumanın verdiği hazla birlikte insanın içinde ne acısı varsa dinmekte, bu uyku bir aralık bile olsa insanı kendine getirmektedir (Tecer, 2009, s.19).

“Annem” şiirinde şair, tatillerini annesinin yanı başında geçiren bir evlat kimliğindedir. Böyle günlerde insanda ne gam ne tasa kalır:

“Tatilleri yanında geçiririm annemin,
Bir aydınlık belirir o sararmış benzinde;
Bu sevimli günlerde gamdan, tasadan emin,
Avunurum bir çocuk gibi onun dizinde

Ömrüm eski bir masal havasına bürünür,
Mesut günler yaşarım, yarınları anmadan;
Günler bitmeyecekmiş gibi uzun görünür,
Gülerim, eğlenirim, şakırım usanmadan.” (Tecer, 2009,s.23)

Annenin varlığı bir evlat için huzurdur ve güvencedir. İnsan üzüntü olsun, mutluluk olsun, pek çok duyguyu anne ile paylaşmak ister. Şair, annesinin yanındayken yarınları, yarınlarda oluşabilecek sıkıntılı, sorunlu anları hiç dert etmemektedir. Annenin dizlerinin verdiği huzurla, anı yaşayan ve masal havasında zamanlar geçiren şair, tatilin bitimi ve sonbaharın gelmesiyle annesinden ayrılmak zorunda kalır. Bu ayrılış anne kalbini pek tabii üzecek ve annesi birbirlerini bir daha görüp görmeyecekleri konusunda bir telaş yaşayacaktır.

Tatillerin yaşandığı, doğanın yeniden canlandığı mevsimler olan ilkbahar ve yaz mevsimleri yaşamı simgeler. Bu mevsimlerde etraf yeşillenir, ağaçlar çiçeklenir ve türlü doğal canlılar yeryüzünde kendisini gösterir. Çocuklar için bu mevsimler mutluluk, oyun ve tatil mevsimleridir. Yazın bitimiyle beraber sonbaharın gelmesiyle tatiller biter, ağaçlardaki yapraklar solmaya başlar ve hava kapanır. Kış ile beraber de etraf iyiden iyiye canlılığını yitirir. Ağaçlar yapraksız kalır, bazı doğa canlıları hayata veda eder. Şairin “Annem” şiirinde güzel havalarda annesinin yanında olduğu ve böylece yaşama daha çok bağlandığı görülürken; ayrılığı, hüznü ve dolayısıyla ölümü simgeleyen sonbahar mevsiminde annesi ile vedalaşarak dert ve tasa içine girdiği anlaşılmaktadır.

“Unutmam Sizi” adlı şiir Anadolu’nun güneyini; Sarıçiçek yaylası, Uzunyayla, Bozoğlan, Boğa dağları gibi alanları kapsayan bir coğrafyayı ve bu coğrafyanın türlü zamanlardaki türlü güzelliklerini anlatan bir şiirdir. Toroslar’dan Kızılırmak’a kadar yayılan bu coğrafya, şaire göre “*unutulmuş Tanrıların toprağı olan kutulmuş bir diyardır.*” (Tecer, 2009, s.129) Sözü edilen dağlar başı karlı, fırtınası eksik olmayan, sarp dağlardır. Oymaklar, kervanlar her yıl bu dağlara göç gerçekleştirmektedir. Karların kalkması, kışın sona ermesi ve etrafın yeşillenmesiyle insanların bahtiyar bir ruh haline büründükleri ifade edilir. Bu zamanlarda hayvanlar canlanır, neşelenir, taze gelinler yayla türküleri söyler. İnsanlar gece gündüz çadırlarda, evlerde hep bir aradadır. Obalar, Türkmenler için vatandır ve namustur. Uğruna ölmekten çekinilmez; korunur, kollanır ve verilmez. Bu coğrafyalarda nice ölümler gerçekleşmiştir. O yüzden neredeyse her tümsekte bir mezar bulunmaktadır. Dolayısıyla bu coğrafya hem yaşamın hem ölümün bir arada bulunduğu kutsal bir mekân olarak kabul edilir:

“Yaylalar, yaylalar, ah obaların cenneti,
 orda doğmak ve ölmek... Yazık, bu saadeti
 yalnız yıldızlar tanır.” (Tecer, 2009, s.132)

Mayıs, haziran ve temmuz aylarının geçmesiyle beraber doğa yavaş yavaş sonbahara ve kışa hazırlanır. Dağlar dumanlarla, sislerle kapanmakta; hava bulutlanmaktadır. Kuyruk doğmasıyla yani havaların serinlemesiyle göçler tekrar güneye doğru hareket etmeye hazırlanır. Her yıl bu döngü yaşam ve ölüm döngüsü gibi devam etmektedir. Bu şiirde de mevsimlerin yaşam ve ölüm anlamında sembolize edilen zamanlar olduğu görülmektedir.

“Uzaklara Gidelim” adlı şiirde şairin bu kez sevgiliye seslendiği görülmektedir. İçinde yaşanılan mekândan kaçış isteğinin de bariz olduğu bu şiirde şair sevgiliyi de yanına alıp uzak diyarlara gitmek istemekte, orada bir yuva kurmayı düşlemekte, şandan ve şöhretten, kaygıdan, ıstırap ve paradan uzak bir hayat yaşamayı arzu etmektedir:

“Ey benim ak alınlı, gülyüzlü sevgilim,
 Hadi kalkıp seninle uzaklara gidelim,
 Sıcak göğsünde başım, avuçlarında elim.

Orada yaşayalım, şen bir yuvamız olsun,
 Kapımızın önünde geniş ovamız olsun,
 Başımızın üstünde saf bir havamız olsun.” (Tecer, 2009, s.25)

Yine bu şiirde tezat olan mevsimleri görmek mümkündür. Kış ve yaz mevsimleri şiirde zamanın çabuk geçtiği mesajını vermek içindir. Sevgiliyle birlikte geçirilen bir ömrün her günü çabucak geçip gider. Çağlayıp akan ırmakları izlemek de düşen yaprakları görmek de insana ayrı bir yaşama sevinci verir. Bu şiirde mevsimler yaşam ve ölümle özdeşleştirilmemiş, her iki mevsim birden yaşamaya değer günlerin olması anlamında zamansal olarak şiirde gösterilmiştir. Ayrıca, şair, sevgiliyle uzaklarda birlikte geçireceği günlerin kaygısız, ıstırapsız olacağından emindir. Orada ne şana, şöhrete ne de paraya ihtiyacı vardır. Zaten mutlu ve huzurlu yaşayan, böyle yaşamasını bilen kişi için bu gibi kıymetlere ihtiyaç olmayacaktır.

“Kış Düşünceleri” adlı şiirde tezat mevsimler betimlenmeye ve yaşam-ölüm bağlamında aktarılmaya devam edilir. Yaz aylarının sona ermesiyle birlikte kahkahaların, seslerin, alkışların sustuğunu görmek mümkündür. Bu şiirde yaz yine yaşamı simgeleyen bir mevsim/zaman aralığı özelliğindedir. Bu mevsimde pencereler açık, bahçeler, kırlar, denizler hayat doludur. Temmuzda sazlar, cümbüşler çalınır. Ağustos’ta ise mehtap kıyılarına vurmakta ve türlü eğlenceler düzenlenmektedir:

“Yaşamak, diyordum, yaşamak ne hoş!
 Hele hiç gelmese n’ olurdu bu kış?
 Nerde o kahkaha, o ses, o alkış?
 Şimdi yerini aldı düşünceler.” (Tecer, 2009, s.234)

Şair, “Yelken” adlı şiirinde bir dostuyla beraberdir. Dostu ise kendi sevgilisine seslenmektedir. Sevgilisine niçin üzüldüğünü soran dost, sonbaharın gelişiyle Nil’in oldukça güzelleşeceğini ve oraya birlikte gidebileceklerini ifade eder. Orada kederden, üzüntüden eser kalmayacaktır; çünkü türlü doğal güzellikler insanı büyülemekte ve heveslendirmektedir:

“Orda geçen yıllardan kalan güzel mevsimler,
Orda su kenarında açılırken lotüsler,
Arzu dolu göğsünü yakar ılık nesimler,
Ve gözlerini olgun menekşe rengi süsler.” (Tecer, 2009, s.26)

Mevsimlerin bu şiirde de kendini gösterdiği görülmektedir. Sonbahar, kış, ilkbahar ve yaz mevsimleri bu şiirde de bir çırpıda geçip gitmektedir. İklimler ve hakikat unutulmaktadır. Çünkü gidilmesi hayal edilen yer olan Nil, her mevsimde ayrı güzeldir ve insana ayrı bir haz verir. Dostu sevdiğiyle konuşurken onları dinleyen Tecer’in hülyalarında ise uzak bir yelken vardır. Yelken burada içinde bulunulan mekândan uzaklaşma isteğini sembolize eder. Dostunun anlattıkları şairi de etkilemiş görünmektedir.

Şairin mevsimleri birçok şiirinde kullandığı sonucuna varılabilir. Bunu duyguların hangi mevsimde nasıl yaşandığını ifade etmek için gerçekleştirdiği düşünülebilir. Ancak şair, “Yaz Mevsiminde Bir Gün” şiirinde yaz mevsimini yaşam, canlılık ve mutluluk bağlamında ele almamaktadır. Şair bu mevsimde bir gün, bir köyü dolaşmaya çıkar. Ancak bu dolaşma sırasındaki ruh halini “ölgün ölgün” olarak ifade etmektedir. Gönlü kederlidir ve her yerde bir dalgınlık sezilmektedir. Bu durum şairin karamsar ruh haline bağlanmalıdır. Dolaşma sırasında birden sendeleyeni şair, bir yılanı rastladığını fark eder. Korku ile hayranlık arasında yılanı seyreden şair, o kadar sıkıntı içindedir ki gerekirse bütün sevdiklerinden ayrıлып yılanın yaşadığı yeri yatağı olarak düşlemek ister:

“Güzel, en ilk görüşte,
Bir güzellik ki işte
Mümkün değil okşamak,
Ne birlikte yaşamak.
Razıydım hatta eğer
Onun yaşadığı yer
Benim yatağım olsa,
Fakat ortağım olsa
Tükenmez dertlerimin.” (Tecer, 2009, s.31)

Bu şiirde şairin başka insanların yaşattığı acılardan artık bıktığını, bir uzlet içine girmek istediğini görmek mümkündür. Anlaşıldığı üzere yaşam Tecer’in her şiirinde mutlulukla dolu bir vafsa sahip değildir. Acılar ve üzüntüler, yaşamda mutluluk ve sevinçlerle bir aradadır.

Şair, “İhtiyar Âşık” adlı şiirinde, artık ihtiyar denilebilecek yaşa gelmiş bir kişinin aşk duygusuyla dolup taşıdığını ve bu duygu vesilesiyle ölüme bile artık korkuyla yaklaşmadığını anlatmaktadır:

“Yıllardan beridir ağaran teller,
Bu akşam parıldar şakaklarında.
“Bu gece ömrümün en son demi, der,
Büsbütün ağarsın varsın yarın da...” ” (Tecer, 2009,s.51)

Aşk duygusuna kapılmış olan bu ihtiyar kişi, yaşadığı uzun ömrün verdiği tecrübelerle nasıl günler geçirmiştir bilinmez. Şairin burada üzerinde durduğu aşkın belli bir yaşının olmadığıdır. Aşk, yaşamın en güzel duygularından biridir ve uğruna yaşamdan bile vazgeçilebilir. İhtiyar âşık da bu şiirde ömrünün son demine hazırlanır gibidir. Öyle ki, sevdiğine kavuşmak ümidiyle o gününü ömrünün son günü gibi kabul etmektedir.

Bütün bir ömrün bir düş gibi görüldüğü “O Gece” şiiri, şairin masalsi bir havada yazdığı üç kıtalık bir şiirdir. Şair, sevgili ile beraber olmanın verdiği heyecanı, daldaki bir çiçeği görüp telaşlanan arının heyecanına benzetir. Vakit, şiirin adından da anlaşılacağı gibi gece vaktidir. Mekân ise bir bahçedir. Sevgili gecenin ışıklarıyla beraber öyle güzeldir ki öten bülbüllerin sesleri bile sevgiliye düzülen övgüler gibidir:

“Aydın ışığıydı yerde maşlahı,
Saçının ruhumda kaldı siyahı,
Böyle bir gecenin yoktur sabahı
O gece bir bütün ömür, bir düştü.” (Tecer, 2009, s.71)

Sevgili ile beraberken geçen zamanın güzelliği üzerine yazılan bu şiirde yılları kapsayan bir ömrün, bir gecelik düş olarak kabul edilebileceği kanısı kendini göstermektedir. Aşk ve sevgilinin varlığı bir insanı yaşama bağlayabilecek önemli olgulardır.

Bazen insan, yaşamın getirdiği sorumluluklar ve vazifelerden dolayı yorulabilir. Şair böyle zamanlarda yaşama bağlılığı kaybetmemek ve kendini yeniden motive etmek için kırlara, ağaçlara kısaca doğaya sığınmak gerektiği mesajını verir. Anadolu türlü güzellikleriyle insana yaşam kuvveti veren çok değerli bir coğrafyadır. “Öğüt” adlı şiirde doğa bir anlamda yaşamın kendisi demektir:

“Yorgun bir hayatın kederlerinden
Ruhunuz bunalır, dolarsa yarın,
Gür sesle meleyen sürüyü güden
Çobanın gezdiği yerlere varın;
(...)
O zaman yeniden dirilir nabız,
Gönülde ansızın canlanır bir hız,
Dinleyin, sesini duyacaksınız
Civardan çağlayan hatıraların.” (Tecer, 2009, s.81)

Şairin “İyi Ad” adlı şiiri hem yaşam hem ölüm kavramları açısından incelenebilecek bir şiirdir. Tecer’in hayatı boyunca ardında iyi bir ad bırakmak için yaşadığı ortadadır. İnsan, hayatı boyunca pek çok fikir üretir ve eylemde bulunur. Bu fikir ve eylemlerin bazılarında sonuç çıkmazken bazıları ise belli bir sonuca bağlanır. Her halükârda bir eylem adamı olarak bilinen Tecer de türlü sıkıntılara rağmen hayattaki hedeflerini yerine getirmeye çalışmaktan geri durmamış, bu uğurdaki hevesini asla kaybetmemiştir:

“Ser gözlerinin önüne ömrünü,
Bak! Neler görürsen bana söyle. Dur!
Biliyorum orda ne gördüğünü,
Hiçbir şey söylemesen iyi olur.” (Tecer, 2009,s.82)

Bu şiir bir ömür muhasebesi olarak ifade edilebilir. Şair bu muhasebeyi yaparken ömrünü önüne alıp doğduğu günden başlayarak gün gün inceler gibidir. Her insan ömrünün başlangıcından itibaren türlü yükler altına girmeye başlar. Kimi bu yüklerden rahatlıkla kurtulurken kimi bir “oh” demeden bu dünyadan geçer:

“Gerçi gitmedin henüz, gideceksin,
Omuz biraz daha bu yükü çeksin,
Öldün veyahut yarın öleceksin,
Ardında bir iyi ad kalsın, n’olur?” (Tecer, 2009, s.82)

Şairin, eşi Meliha Tecer’e yazdığı “Neyleyim?” adlı şiirinde bir ömrün özetini aşk ve sevgi bağlamında okurlarına aktardığı görülmektedir. Şair, bu şiirinde yaşamının her anının sevgilerle geçtiğini, bir kuş kadar hür olarak türlü güzellikleri tattığını ve tabiri caizse dolu dolu yaşadığını ifade etmektedir:

“Sevgilerle geçti bütün bir ömür,
Kimi ben sevildim, kimi sevdim ben.
Gönlüm, daldan dala, bir kuş gibi hür,
Durmadan baharı, yazı sevdim ben.” (Tecer, 2009,s.230)

Kendi deyimiyle, “kelebeği görüp güneşe uçan, pervaneyi görüp ateşe koşan” (Tecer, 2009,s.230) bir kişi olan Tecer, bu maceralı zamanların sonunda gönlünü eşine verir. Artık yaşamının geri kalanı o eşe adanmıştır.

Şair “Güzelleme” adlı şiirinde bir çini şehri gezer. Burası biraz Kütahya’ya biraz Bursa’ya benzetilir. Çiniler halk kültürünün tarihi eserlerinden biridir. Tecer’in halk kültürüne ve halk eserlerine verdiği değer bilinmektedir. Bir çininin önüne gelen şairin bu çiniyi seyrederken arkasında bir ömrün tecrübelerinin bulunduğunu sezmesi bu bağlamda düşünülmelidir. “Arabadaki Çocuğa Türkü” adlı şiirde şairin bir çocuğa seslendiğini ve ona yaşam ile ilgili öğütler verdiğini görmek mümkündür. Çocuk şimdi küçüktür; ancak büyüdüğü zaman, bu hava, bu toprak kısacası bu coğrafya ona emanet olacaktır. Çocuktan beklenen büyüdüğü zaman bu coğrafyaya sahip çıkması ve coğrafyayla beraber ana dilini de korumasıdır. Dil ve vatan millet olmanın hayat şartlarının en önemlileridir. “Uyandırma” adlı şiirde şairin yeni doğan günle beraber, hayatın yeniden başladığını ifade etmesi ve doğanın sabah olmasıyla canlanması durumunu özetlemesi söz konusudur. Dünya gecelerden sonra parlamaktadır ve daha böyle yaşanacak çok gün vardır. Bu şiiri sadece yaşama sevincini doğanın canlanmasıyla aktaran bir şiir olarak görmemek gerekir. Gecenin gelmesi, insanın ömründe karşılaşabileceği türlü zorlukların varlığını sezdirmekte; sabah olması ve doğanın canlanması ise her zorluğun bir sonunun olduğunu ifade etmektedir. Önemli olan uyumaya devam etmek değil bir an evvel sabaha ayak uydurarak uyanmaktır, yani yaşama bağlanmaktır. “Ömür Bir Böyle Günde” adlı şiirde şair, sevgili olduğu düşünülebilecek bir kimse ile kırlarda, kıyılardan ve dağlardan uzakta, çınar ağaçları eşliğinde bir gün geçirmektedir. Şair, gökyüzünün rengini, sevgilinin gözbebeğinin yüzdüğü bir gölün rengine benzetir. Mevsim yazdır ve insanda gamdan, kederden eser yoktur. Böyle günlerde yaşamak, akmayan bir suya, bir meyveye, dala, yaz mevsimine ve taze bir ot kokusuna benzetilmektedir.

Tecer’in daha çok bireysel konulara yer verdiği ilk dönem şiirlerinde yaşamın yanı sıra yer alan kavramlardan biri de ölümdür. “Kadercı bir şair olan ve herkesin kaderini yaşamaya mahkûm olduğunu düşünen Tecer, ölümü olağan bir olay olarak görmektedir.” (Gültekin, 2020, s.181) Tecer ölümden korkmaz; çünkü onun ölüme karşı kadercı ve teslimiyetçi bir bakış açısı vardır. “Onu asıl üzen ve tedirgin eden, ölüm duygusu değil, öldükten sonra çarçabuk unutulmak düşüncesidir.” (Özbalcı, 2007,s.155)

Örneğin “Ölü” adlı şiirde hayatını kaybettikten sonra unutulmuş olan kimsesiz bir kişinin du-

rumu aktarılmaktadır. Bu kimsesiz kişi en azından öldüğünde yanında sevdiklerini görmek ister fakat bulamaz. Tecer bu şiirinde de ölüm karşısında teslimiyetçidir; ancak ölümün acı yüzünü göstermekten geri durmamıştır:

“Bilmem ki adını onun kim saklar?
Şimdiden unutmuş onu kucaklar.
Besbelli üşütür soğuk topraklar,
Soymayın soymanın giydiklerini!” (Tecer, 2009,s.61)

“Besbelli” adlı şiirde yine ölüm sonrası unutulma korkusu kendini sezdirmektedir. Ölüm vakti bu şiirde, geceden sabahın ilk ışıklarına doğru yer değiştirmiştir. Ev sahibine seslenen bir kiracı konumundaki şair, ölümün insanı yalnızlaştırması konusunu bu şiirinde ele almıştır:

“Evden çıkar çıkmaz omuzda tabut,
Sen de eller gibi adımı unut.
Kapımı birkaç gün için açık tut,
Eşyam bakakalsın diye arkamdan.” (Tecer, 2009,s.62)

“Köy Mezarlığı” adlı şiirde bir köy mezarlığının akşam tasviri vardır. Akşamları köylerde ses seda kesilir ve ortalıktan el ayak çekilir. Günün yorgunluğundan ötürü insanlar evlerinde dinlenmektedir. Sabaha tarlaya gidecek olan insanlar çoktan uykuya dalmışlardır. Şairin köylere, Anadolu köyelerine duyduğu sevgi ve özlemi bu şiirin son kısmında görmek mümkündür:

“Sabahleyin önünden geçerler öbek öbek
Köylüler, tarlalara giderler kadın, erkek...
Öldüğüm gün dostlarım beni oraya gömün.” (Tecer, 2009,s.24)

Tecer, hayatının büyük kısmını Anadolu’da geçirmiştir ve öldüğü zaman da mekânının Anadolu’nun bağrında, bir köyde olmasını istemektedir. “Nola?” şiirinde gariplikten boynu bükülmüş, ayrılıktan bağı ezilmiş bir kişi konumundaki; dili dertli, gözü yaşlı olan şair, mezarının yerini yine köy olarak belirlemiştir.

Şairin “Sayıklama” adında iki şiiri bulunmaktadır. Bu şiirlerin ikisinde de ölüm kendini açıkça hissettirmektedir. Leyla Tecer’in hazırladığı *Ahmet Kutsi Tecer Bütün Şiirleri* adlı eserdeki “Sayıklama” adlı ilk şiirde (Tecer, 2009,s.53) şairin hayatının, önünden bir su gibi akıp geçtiği ifade edilir. O da ömrünün son demini kenardan izleyen bir kişi konumundadır. Bir sultan edasıyla kendi önünden geçmektedir. O sultanın kendisi olduğunu fark eden şair, bir süre sonra celladını da görür ve etraftaki boru seslerinin dinmesiyle ölüm ile karşı karşıya gelir. Diğer “Sayıklama” adlı şiir ise (Tecer, 2009,s.214) eserin “Paris Acıları” adlı bölümünde yer alır. Bu şiirde şair kendini oldukça bitkin ve yalnız hissetmektedir. Gurbetin verdiği sıkıntı, bulunduğu şehir Paris de olsa, şairi sarmış ve onu adeta hasta etmiştir. O kadar ki şair kendini ölüme yakın hissetmektedir:

“Ve bütün bir ömrün sonu böylece
Bitiyor yalnızlık ve sessizlikle,
Hatta başucundan kalkıyor gece,
Ölüm yaklaşırken ona terlikle.” (Tecer, 2009,s.214)

Şairin ölüm kavramına yer verdiği şiirlerinin çoğunda zamanın gece olduğu görülmektedir. “O Dönmeden Evvel” şiirinde de ruhunun gece vakti kendisinden ayrıldığını, ruhu geri gelene kadar cam açık bir şekilde sabahladığını ve sonsuz bir helecan duyduğunu ifade etmektedir. Ancak şair bir gün bilerek yahut bilmeyerek ruhunun geri dönmesine engel olacak şekilde camı kapayacaktır:

Besbelli bir ömür böyle sürece,
O öyle uçarı, ben böyle ürkek;
Bir gün ya bilerek, ya bilmeyerek
O dönmeden camı kapayacağım.” (Tecer, 2009,s.58)

“Lahit” adlı şiirde ebediyete intikal etmiş olan bir kişi şair tarafından bir uyku rahatlığı içinde tasvir edilmektedir. “Şaire göre, artık ne baharın ıtrı, ne yazın hülyası, ne günün şiiri, kısaca fani mevsimlerin hiçbiri onun kapanmış olan kirpiklerine bir daha uğramayacaktır.”(Özbalcı, 2007,s.154)

Tecer, “Mezar Taşları” şiirinde, mezar taşlarının sevilmesi ve önemsenmesi gerektiği mesajını verir. Çünkü bu taşlar, insandan kalan ve insanı hatırlatan tek şeydir. “Ah” adlı şiirde de mezar taşının önemli bir yer tuttuğu görülür. Toprağa verildikten sonra kendisine “Yasin” okuması isteğini dile getiren Tecer, bu durumun herkesle son benzeyişi olmasını arzular:

“Dinlendirmek için orda başımı,
Ne adımı yazın ne de yaşımı,
Bir koyan olursa eğer taşımı,
Üzerine bir “Ah” çekin Arapça.” (Tecer, 2009,s.64)

“İstek Kıvılcımı” şiiri şairin ölümü istediği bir şiir olarak düşünülebilir. Bu kıvılcım tenine düşmüştür ve evini bir telaş ateşi kaplamıştır. Ortalık adeta yangın yeridir. “Çay Vakti” şiirinde yollarda sürünüp ölmeye razı bir şair görülmektedir. Kendini bulunduğu çağın Kerem’i olarak adlandıran şair bir başka yurda yani öte dünyaya göçme hevesini taşır. “Rüzgâr” adlı şiirde ölüme bir çağrı gözüyle bakan Tecer, ruhların gittiği cennetin neresi olduğunu sormaktadır. İçinde bulunduğu günlerin darlığı onu sıkıkmaktadır ve kurtuluşu sağlayacak olan rüzgârın ta kendisidir. “Düğün Ağdı” şiirinin başkişisi ise Emine adlı bir genç kızdır. Emine, düğün hazırlığında iken hayatını kaybetmiştir. Sevdiği kişi başkasına gönül vermesin ister, tabutunun üzerini kızlar süslesin ister. Mezar taşı da mermerden olmalıdır. (Burada şairin mezar taşlarına verdiği kıymet bir kere daha kendini göstermektedir.) Ecele karşı elden gelen bir şey yoktur:

“Kızlar ağıt okudu,
Hafızlar Yasin.
Ecel gelmiş, Emine
Emine netsin?” (Tecer, 2009,s.109)

Şairin “Ölümler Günü” şiirinde Paris’te iken “ölüler günü” olarak anılan bir günde gerçekleştirdiği mezarlık ziyareti anlatılmaktadır. Paris’teki “Perlaşez” mezarlığında dünyaca ünlü önemli sanatkarlar yatmaktadır. Bu mezarları ziyaret ederken aklına annesi gelen şair, hıçkırarak ağlamaya başlar. “Mezarlıklar bizlere sevip de kaybettiğimiz kişileri hatırlatır.” mesajı verilmektedir. “Bir Garip İhtiyar” şiirinde evi bir dehlizi, bir zindanı andıran; kişileştirilen rüzgârdan başka kimsesi olmayan ihtiyar bir kişinin ecelden hemen önceki zamanları aktarılmaktadır. Ölümün mevsimi bu kez şaşkıncı

şekilde ilkbahardır. Aslında unutulmamalıdır ki ölümün belli bir yeri ve zamanı yoktur; ancak şiirlerin çoğunda zaman anlamında sembolize edilmiş kavramlar vardır.

SONUÇ

Ahmet Kutsi Tecer, hayatını ve sanatını Anadolu'ya adanmış önemli bir şahsiyettir. Pek çok türde eser veren Tecer, bu eserlerin çoğunda insanı anlatmak, insanı eğitmek ve insanla duygularını ve fikirlerini paylaşmak hedefindedir.

Tecer, şiirlerinde kendi duygularını okurlarına açıkça ifade etmekten geri durmamıştır. Eylemlerinin odak noktasına insanı koyan şair, şiirlerinde birçok farklı temaya yer vermiştir; çünkü o, eserlerinde herkesin kendinden bir parça bulabilmesini amaçlamıştır. Tüm insanlar için değişmeyen ve sabit kalan iki kavram vardır. Bunlar yaşam ve ölümdür. Tecer, şiirlerinin tamamına bu kavramları sındırmıştır. Yaşama sıkı sıkıya bağlı olan ve yaşam karşısındaki hevesini kolay kolay kaybetmeyen şair, gerek çalışkanlığı gerekse eğitimci kişiliği sebebiyle, okurlarına bu bağlamda deliller sunmuştur. Ona göre aynı yaşam gibi ölüm de kabul edilmesi gereken bir diğer kavramdır. Ölüm karşısında feriyat etmeyen, onu birkaç şiir dışında acı bir son olarak görmeyen şair, ölümü, hayatın bir parçası olarak ifade etmektedir.

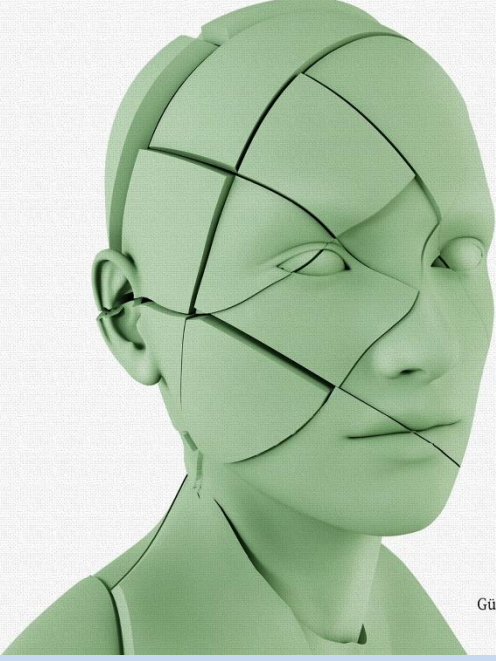
Tecer'e göre yaşam da ölüm de insan hayatının doğal birer parçasıdır. Bu iki kavram birbirinden ayrı düşünülemez ve doğal döngünün zorunluluğu ve gerekliliğidir.

KAYNAKÇA

- Baydar, Mustafa (2017). *Ahmet Kutsi Tecer'e Armağan*. (Yayıma Hazırlayan Turgut Çeviker), İstanbul: Ve Yayınevi.
- Coşkun, Betül (2015). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*. (Editörler: Âlim Gür, Ertan Engin), Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çetin, Nurullah (2019). *Eğitim Fakülteleri İçin Yeni Türk Edebiyatı –II-*. (Nurullah Çetin, Kelime Erdal, Salim Durukoğlu). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.
- Enginün, İnci (2008). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Gültekin, Azime Sinem (2020). *Ahmet Kutsi Tecer'in Hayatı, Sanatı ve Eserleri*. (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Necatigil, Behçet (2007). *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Özbalcı, Mustafa (2007). *Ahmet Kutsi Tecer Şairliği ve Şiirleri Üzerine Bir İnceleme*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Şimşek, Yaşar (2018). "Ahmet Kutsi Tecer Şiirinde Mekânlar", *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, Vol: 5 / Issue: 31, s.4907-4929.
- Tecer, Ahmet Kutsi (2009). *Ahmet Kutsi Tecer Bütün Şiirleri*. (Haz. Leyla Tecer), İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

TÜRK BİLİMKURGU EDEBİYATI VE ARKETİPLER

DR. VELİ UĞUR

Günce Yayınları

Oktay Yivli

Öykü Nasıl Okunur

modern öykü ve yöntem

Günce Yayınları

MAKSUT YİĞİTBAŞ

Edebiyatın Ebemkuşağı

Halit Ziya Hikâyeciliğinde

Renklerin Dili

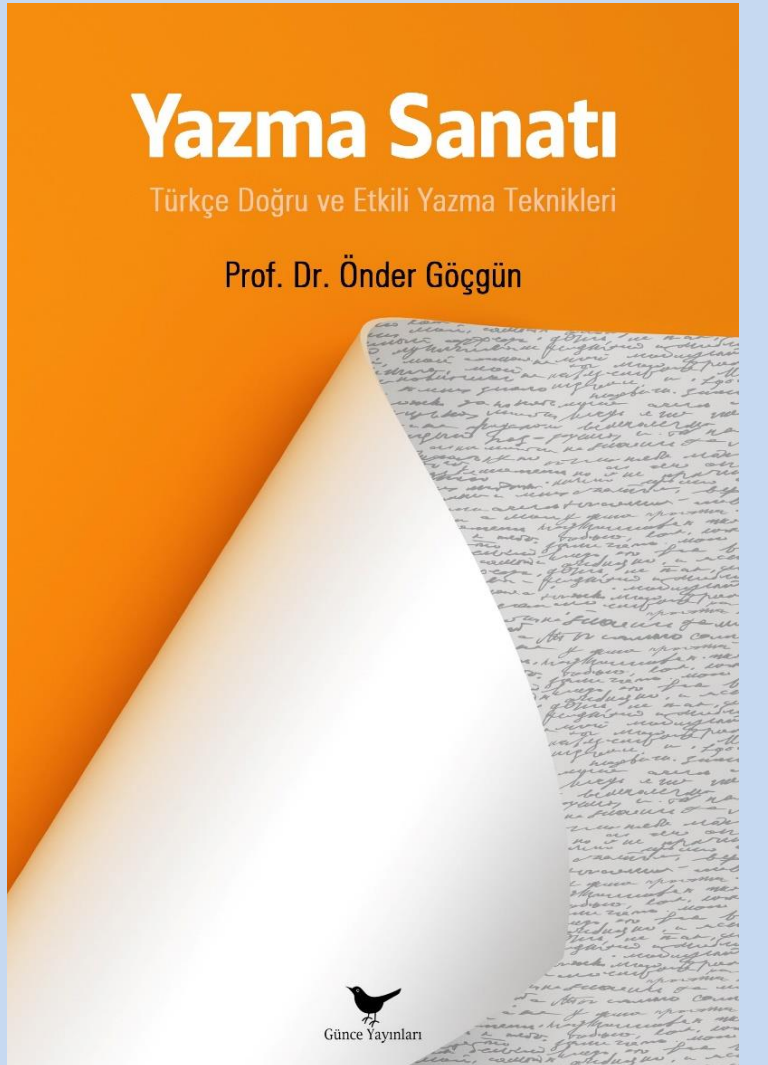

Günce Yayınları

Yazma Sanatı

Türkçe Doğru ve Etkili Yazma Teknikleri

Prof. Dr. Önder Göçgün

Günce Yayınları